

Měření efektivity vynaložených prostředků ve veřejné knihovně

Projekt ROI (Return on Investment)

14.9.2016

Vít Richter

Národní knihovna ČR

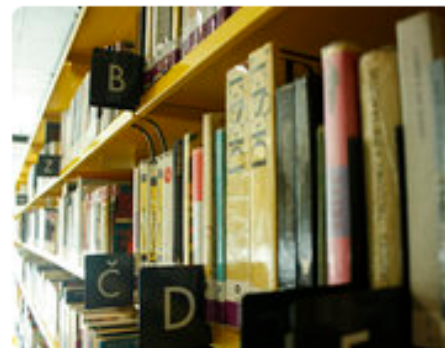
Metodika měření hodnoty služeb poskytovaných veřejnými knihovnami

- Hledáme odpověď na otázku: „**Vyplatí se knihovna?**“
- Projekt Městská knihovna v Praze, FES Univerzita Pardubice, EF Univerzita Mateja Bela Banská Bystrica
  - **Spolupracující knihovny MK Kutná Hora, MK Tábor, Knihovna BBB Uherské Hradiště,**
  - **2011 – 2013.**
- Implementace Státní kulturní politiky na léta 2009 – 2014, cíl 1, opatření 1.3. Program vyhodnocování přínosů kultury pro jiné obory včetně evaluace ekonomické.

Projekt ROI (Return on Investment)

Měření efektivity vynaložených prostředků ve veřejné knihovně

O tom, že knihovna je nepostradatelná instituce, nepochybuje žádný čtenář. O tom, že by knihovnu mohl postrádat, protože je to položka v rozpočtu, který potřebuje seškrtnat, zauvažuje čas od času každý zřizovatel. Jak se daňovým poplatníkům vyplácí investice do instituce a veřejných služeb, které z podstaty negenerují žádný ekonomický zisk?

Odpověď na otázku hledali v rámci tříletého projektu Městské knihovny v Praze (MKP), Univerzity Pardubice (Fakulty ekonomicko-správní) a Univerzity Mateje Bela v Banské Bystrici (Ekonomické fakulty). Projekt byl spolufinancován Městskou knihovnou v Praze a Ministerstvem kultury ČR v rámci dotačního programu VISK.

Více o výsledcích projektu čtete v článku [Vyplatí se knihovna?](#)

<http://www.mlp.cz/cz/o-knihovne/knihovna-v-cislech/roi/>

[VYPLATÍ SE KNIHOVNA – VIDEO NA YOUTUBE!](#)

[ZÁZNAM SEMINÁŘE, ČÁST PRVNÍ – VIDEO NA YOUTUBE!](#)

[ZÁZNAM SEMINÁŘE, ČÁST DRUHÁ – VIDEO NA YOUTUBE!](#)

Nyní nabízíme všem veřejným knihovnám účast na odborném semináři, který je zaměřen na problematiku ROI.

Chystané akce

Šťastné číslo pro knihovnu

Proč projekt ROI?

- Knihovny jsou financovány z veřejných zdrojů
- Jsou knihovny dobrou investicí? Něco jako škola, nemocnice, dětské hřiště...
- Pokud financujeme knihovnu, je to dobrá investice?
- Je financování knihoven v době internetu ztrátou?
- Kdy a jak se nám investice vrátí?
- Omezení benchmarkingu knihoven
  - Lze porovnat výkony podobných knihoven
  - Nelze ohodnotit přínos pro uživatele, veřejnost

Hlavní cíle a metody

Zpracování certifikované metodiky výpočtu ocenění služeb knihovny

- Analýza činností knihovny, pasportizace prostor
- Typologie jednotlivých služeb knihovny
- Rozdělení nákladů veřejné knihovny na jednotlivé služby
- Zjištění relativní hodnoty užitku jednotlivých služeb knihovny
- Dotazníkové šetření uživatelů – jak oceňují služby knihovny

Poměrování nákladů a užitků

(Cost-benefit analýza - CBA)

Efektivnost = $\frac{\text{Hodnota poskytnuté služby}}{\text{Náklady}}$ = větší nebo menší 1

- Určení nákladů je relativně bezproblémové
  - **Známe výdaje na činnost knihovny**
- Ohodnocení užitků je ale nesnadné
  - **Služby knihoven jsou v zásadě bezplatné**
  - **Nemají tržní ocenění**
- Využití různých metod z oblasti ekonomie

Jak stanovit cenu něčeho, co cenu nemá?

- Hledat podobné služby, které mají tržní hodnotu
  - **Výpůjční služby a antikvariát: rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou knihy**
- Ptát se uživatelů: Co by se dělo, kdyby knihovny nebyly?
- Zjistit ochotu uživatelů, platit za poskytnuté služby
  - **Kolik byste byl ochoten zaplatit za výpůjčku?**
- Ochota přijmout náhradu, když služby není dostupná
  - **Například převod členství v knihovně na někoho jiného**
- Využito několik druhů dotazníků

Dotazníkové šetření uživatelů I.

Základní otázka:

- Když zvážíte výpůjčky či další informace, které jste získal/a při vaší poslední návštěvě, ušetřila vám knihovna peníze?
  - **Ano**
  - **Ne**
  - **Nerozumím otázce**
- Kolik korun vám knihovna takto ušetřila?
  - **... Kč**

Kolik vám ušetřila knihovna při poslední návštěvě?

- Počty respondentů, celkem 3553
  - MKP – 2 227 respondentů
  - MK Tábor – 387 respondentů
  - MK Kutná Hora – 57 respondentů
  - Knihovna BBB Uherské Hradiště – 882 respondentů
- Zjištěné hodnoty
  - MKP Praha = 742,- Kč, Kutná Hora 592,- Kč, Tábor 830,- Kč, Uherské Hradiště 813,- Kč
- Hodnota jedné návštěvy knihovny

742,- Kč

Jak si vypočítat hodnotu služeb?

- Počet návštěv registrovaných uživatelů
  - **Odpočet náhodných návštěv**
- Výpočet: Počet návštěv X 742,- Kč
- Příklad Masarykova veřejná knihovna Vsetín 2013:
  - **Počet návštěv: 224 118**
  - **Výdaje v Kč: 17 423 166**
- Hodnota poskytnuté služby:
  - **224 118 návštěv x 742 Kč = 166 295 556,- Kč**
- Vzorec pro efektivnost knihovny:

$$\text{Efektivnost} = \frac{\text{Hodnota poskytnuté služby}}{\text{Náklady}}$$

Vzorec pro efektivnost knihovny

$$\text{Efektivnost} = \frac{\text{Hodnota poskytnuté služby}}{\text{Náklady}}$$

$$\text{Efektivnost} = \frac{166\,295\,556,- \text{ Kč}}{17\,423\,166,- \text{ Kč}} = 9,54,- \text{ Kč}$$

**1 koruna vložené do vsetínské knihovny
„vydělá“ 9,5 Kč za rok**

Dotazníkové šetření uživatelů II.

- **Série 9 otázek, klíčová z nich:**
  - **Představte si, že majitel antikvariátu není ochoten Vám tento jediný exemplář prodat, protože jej už slíbil jinému zájemci. Je ale ochoten Vám jej za úplatu na měsíc půjčit (pronajmout). Jakou maximální (nejvyšší) částku byste byl ochoten za vypůjčení zaplatit?.....**
- **Dotázáno 23 482 čtenářů MKP náhodně vybraných absenčních výpůjček – odpovědělo 8 244 čtenářů.**
  - **Hodnota jedné absenční výpůjčky: 66,24 Kč**
- **Výpočet hodnoty absenčních výpůjček za 1 rok:**
  - **66,24 Kč X počet absenčních výpůjček za 1 rok**

Výpočet efektivnosti výpůjček

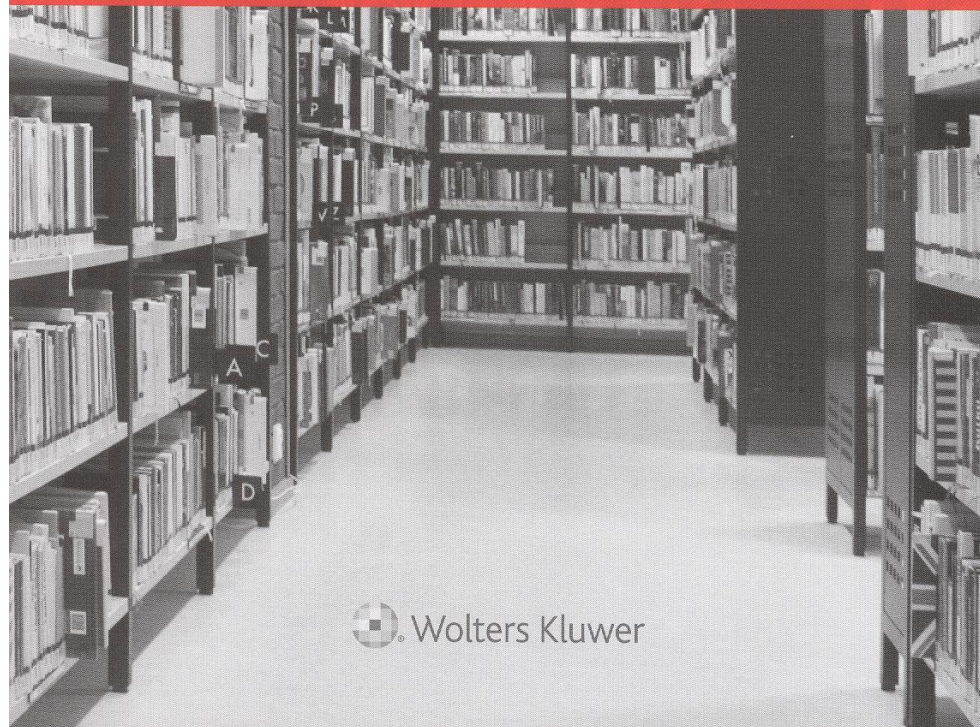
- Vzorec pro efektivnost knihovny:

$$\text{Efektivnost} = \frac{\text{Hodnota poskytnuté služby}}{\text{Náklady}}$$

$$\text{Efektivnost} = \frac{66,- \text{ Kč} \times \text{počet absenčních výpůjček}}{\text{Náklady na zajištění absenčních výpůjček}}$$

Neocenitelné služby knihovny a jak je ocenit

Tomáš Řehák a kolektiv

 Wolters Kluwer

<http://www.mlp.cz/cz/o-knihovne/knihovna-v-cislech/roi/>

Chystané akce

Šťastné číslo pro knihovnu

Městská knihovna v Praze ve spolupráci s Univerzitou Pardubice pořádá odborný seminář věnující se problematice ROI. Ukážeme vám, jak získat „magické“ číslo, které definuje efektivitu knihovny a její společenskou prospěšnost. Ukážeme vám, jak nabyté znalosti využít pro zlepšení výkonnosti instituce i při jednání se zřizovatelem.

Na seminář navazuje praktická dílna, kde se vám budou věnovat metodici, a s jejich pomocí spočítáte ROI přímo pro vaši knihovnu. Jako potvrzení získáte certifikát Zním své ROI.

Odborný seminář (10:00 – 16:00):

- 14. 10., Městská knihovna v Praze (Mariánské nám. 98/1, Praha, PC učebna) [HLÁSIT SE MŮŽETE ZDE >>>](#)

Praktické dílny (10:00 – 16:00):

- 22. 11., Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem (Velká Hradební 45, Ústí nad Labem, přednáškový sálek)
- 23. 11., Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích (Lidická 1, České Budějovice, počítačová studovna)

Kolik přináší knihovna vašemu městu?

Odborný seminář určený představitelům samosprávy pořádá Městská knihovna v Praze ve spolupráci s Univerzitou Pardubice.

Určitě nebudete pochybovat o tom, že knihovny jsou pro město přínosem. Pořádají akce, vedou děti ke čtení, uchovávají vědomosti, jsou informačními centry a navíc v nich pracují milí a vzdělaní lidé. Ale stačí tato informace? Nechcete vědět, jak moc se provoz knihovny vyplatí daňovým poplatníkům?

Vstup a občerstvení zdarma.

- 4. 11. 2016, 9:00 – 11:00, Městská knihovna v Praze, klubovna, [HLÁSIT SE MŮŽETE ZDE >>>](#)

Metodika měření hodnoty služeb poskytovaných veřejnými knihovnami

14.9.2016

Vít Richter

Národní knihovna ČR